

І.Л. ПОКРОВСЬКА

ТУРЕЦЬКА МОВА
для студентів ОС «Бакалавр»

КИЇВ
Видавництво Ліра-К
2019

УДК 811.512.161'06'34'36

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Інституту філології*

Рецензенти:

Арнаут Ф.І., – к. філол. наук, доцент кафедри тюркології
Інституту філології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Мініахметова Е.Х., – к. філол. наук, старший викладач
кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук
Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

Покровська І.Л.

Турецька мова : для студентів ОС «Бакалавр». Навчальний
посібник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2019. – 304 с.

ISBN 978-617-7748-66-2

Навчальний посібник містить теоретичну та практичну частини основ фонетики та граматики сучасної турецької мови. Після кожної граматичної теми подається комплекс вправ на засвоєння та закріплення пройденого матеріалу. У кожному уроці посібника подаються словнички за тематичним принципом.

Навчальний посібник розрахований на студентів-тюркологів та студентів інших спеціальностей, які вивчають турецьку мову, викладачів та всіх, хто вивчає турецьку мову.

УДК 811.512.161'06'34'36

ISBN 978-617-7748-66-2

© Покровська І.Л., 2019
© Видавництво Ліра-К, 2019

ЗМІСТ

Вступ	8
УРОК 1	9
Загальна інформація про турецьку мову	9
Абетка турецької мови	9
ОСНОВИ ФОНЕТИКИ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ	10
Опис голосних звуків та фонетичні вправи на голосні звуки	10
Опис приголосних звуків та фонетичні вправи на приголосні звуки	12
Налогос у турецькій мові	15
УРОК 2	17
Закон гармонії голосних I (закон небного тяжіння)	17
Утворення множини в турецькій мові.	17
Сполучник <i>ve</i>	19
Кількісні числівники (від 1 до 20)	19
Означальні конструкції: прикметник+іменник	21
Афікси присвійності однини. Закон губного тяжіння (закон гармонії голосних II)	22
Конструкція поєднання іменника з прикметником та числівником	26
Предикативні імена <i>var</i> та <i>yok</i>	28
Розмовна тема: <i>Про себе</i>	30
УРОК 3	33
Афікси присвійності множини	33
Порядок поєднання афіксів присвійності множини та присвійності	37
Одзвінчення приголосних у турецькій мові	37
Поняття про дієслово. Інфінітив (позитивна та заперечна форми)	43
Особові займенники	47
Способи дієслова	47
Дійсний спосіб дієслова	47

Теперішній час на <i>-yor</i>	47
Розмовна тема: <i>Мої хоббі</i>	51
УРОК 4	55
Питальні речення в турецькій мові	55
Кольори	60
Дні тижня	60
Вказівні займенники	62
Прислівники місця	63
Питальна та питально-заперечна форми дієслів теперішнього часу	64
Конструкція інфінітив+дієслово <i>istemek (-mak + istemek)</i>	68
Розмовна тема: <i>Наша аудиторія та викладач</i>	69
ПОВТОРЕННЯ ПРОЙДЕНОГО МАТЕРІАЛУ (УРОКИ 1-4)	71
УРОК 5	74
Іменне речення в турецькій мові. Афікси присудковості	74
Відмінки в турецькій мові (загальне поняття)	80
Закон гармонії приголосних	82
Місцевий відмінок	83
Давальний відмінок	87
Випадки подвоєння приголосних	90
Випадання голосних звуків	91
Назви місяців	92
Пори року	93
Кількісні числівники турецької мови (десятки, сотні)	94
Порядкові числівники	97
Розмовна тема: <i>Наша кухня</i>	101
УРОК 6	103
Висхідний відмінок	103
Частини світу	105
Материки	106
Країни та національності	107
Міста	108

Словотворчі афікси <i>-li</i> (4) та <i>-sız</i> (4)	108
Знахідний відмінок	114
Відмінювання особових займенників	114
Відмінювання вказівних займенників	114
Давальний відмінок у словах з афіксами присвійності	114
Родовий відмінок	117
Родовий відмінок особових займенників	118
Відмінки в турецькій мові	118
Поняття про ізафет	120
Присвійний ізафет (двухафіксний ізафет)	121
Розмовна тема: <i>Моя оселя</i>	125
УРОК 7	129
Відносний ізафет (одноафіксний ізафет)	129
Якісний ізафет (безафіксний ізафет)	133
Ізафетний ланцюг	136
Минулий категоричний час	137
Минулий категоричний час іменного присудка	142
Словотворчий афікс <i>-cı</i> (4), <i>-çı</i> (4)	146
Розмовна тема: <i>Моє місто (село)</i>	148
УРОК 8	150
Наказовий спосіб	150
Післяйменник як службова частина мови	152
Післяйменники-частка <i>ile</i>	152
Післяйменник-частка <i>için</i>	156
Конструкція <i>-tak için</i>	157
Післяйменники <i>sonra</i> та <i>önce (evvel)</i>	158
Обставина часу на <i>-dikten sonra</i>	159
Словотворчий афікс <i>-lık</i>	161
Позначення часу в турецькій мові	164
Розмовна тема: <i>Мій робочий день</i>	166
ПОВТОРЕННЯ ПРОЙДЕНОГО МАТЕРІАЛУ (УРОКИ 5-8)	168

УРОК 9	173
Майбутній категоричний час	173
Післяйменники <i>kadar</i> та <i>gibi</i>	177
Конструкція <i>-acak kadar</i>	178
Післяйменники-частки, які керують давальним відмінком	179
Ступені порівняння прикметників та прислівників	182
Зворотній займенник <i>kendi</i>	184
Способи вираження присвійності	189
Конструкції наявності та володіння	191
Словотворчий афікс <i>-ki/-kü</i>	191
Конструкція <i>-daki/-taki</i>	193
Аспекти можливості та неможливості	195
Розмовна тема: <i>Moї вихідні, канікули</i>	198
УРОК 10	203
Теперішньо-майбутній час	203
Післяйменники-частки, які керують висхідним відмінком	210
Бажальний спосіб	211
Зобов'язальний спосіб	216
Умовний спосіб	219
Основні дієприслівники в турецькій мові (<i>-ıp, -arak, -madan</i>)	223
Конструкція <i>-madan önce</i>	223
Словотворчий афікс <i>-ca/-ce, -ça/-çe</i>	226
Категорія роду в турецькій мові	227
Розмовна тема: <i>Магазин</i>	229
УРОК 11	232
Минулий суб'єктивний час на <i>-miş (4)</i>	232
Післяйменники-імена	234
Дієприкметники (<i>sifat-filler</i>) в турецькій мові	238
Дієприкметник теперішньо-минулого часу	238
Дієприкметник майбутнього категоричного часу	241
Дієприкметник теперішньо-майбутнього часу	244
Дієприкметник минулого суб'єктивного часу	245
Означальна конструкція <i>-dik/-acak</i>	246

Розмовна тема: <i>Пори року</i>	249
УРОК 12	252
Минулий суб'єктивний час іменного присудка	252
Поняття про стан у турецькій мові	254
Активний стан	254
Зворотній стан	254
Взаємний стан	254
Спонукальний стан (загальне поняття)	255
Пасивний стан	256
Конструкції передачі часових відносин <i>-diği zaman (vakit), -diğında</i>	259
Конструкції <i>hem ... hem, ne ... ne</i>	261
Поняття про інверсію	262
Розмовна тема: <i>Стамбул</i>	263
ПОВТОРЕННЯ ПРОЙДЕНОГО МАТЕРІАЛУ (УРОКИ 9-12)	265
ДОДАТОК – 1. ЗРАЗКИ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	267
ДОДАТОК – 2. КАЗКИ	275
ДОДАТОК – 3. ВІРШІ	280
ДОДАТОК – 4. СЛОВНИК	284

Вступ

Навчальний посібник, який Ви тримаєте в руках, призначений для студентів, які розпочинають вивчати турецьку мову. У посібнику подано коротку інформацію про фонетику сучасної турецької мови, основи граматики турецької мови у визначеній автором як найсприятливішій для сприйняття послідовності, вправи на закріплення поданого граматичного та лексичного матеріалів, розмовні теми.

Посібник супроводжується додатками, які забезпечать більш ефективно засвоєння матеріалу: Додаток 1 – Зразки модульних контрольних робіт; Додаток 2 – Казки; Додаток 3 – Вірші; Додаток – 4 – Словник.

Навчальний посібник складається з дванадцяти уроків, які є першим знайомством студентів з граматичною будовою та лексичним багатством турецької мови. У кожному уроці подається чотири-п'ять граматичних тем, одна розмовна тема (“Моя сім'я”, “Мої хоббі”, “Моя аудиторія”, “Моя оселя”, “Мій робочий день”, “Мої вихідні”, “Моя відпустка”, “Мое місто”, “Магазини”, “Пори року”, “Міста Туреччини”), тексти, діалоги, лексичні коментарі.

Навчальний посібник укладений відповідно до програми навчального предмету ОКР “Бакалавр” “Турецька мова” (1 курс) і розрахований як на роботу в аудиторії, так і використання під час самостійної роботи студентів.

УРОК 1

Загальна інформація про турецьку мову

Турецька мова (укр. Türkiye Türkçesi) належить до тюркської групи алтайської мовної сім'ї. Разом з азербайджанською, гагаузькою та туркменською мовою входить до огузької підгрупи цієї сім'ї. Цією мовою розмовляють у Туреччині, на Кіпрі, на Балканах, у Румунії, Косові. Турецька мова є офіційною мовою Турецької Республіки й Республіки Північного Кіпру. Відповідно до мовного закону, прийнятого в 1978 році, є регіональною мовою в Косово. Турецька мова займає п'ятнадцяте місце в світі з точки зору її поширеності.

За класифікацією О. М. Самойловича виділяють такі підгрупи тюркської мовної групи:

1. Булгарська (булгарська, чуваська)
2. Уйгурська (давньоуйгурська, якутська)
3. Кипчакська (татарська, кримськотатарська, башкирська, казахська, киргизька)
4. Чагатайська (суч. уйгурська, узбецька)
5. Кипчаксько-туркменська (західні діалекти узбецької мови)
6. Огузька (турецька, азербайджанська, гагаузька, туркменська)

За своєю структурою турецька мова є аглютинативною, тобто більшість слів утворюється за допомогою афіксів, що приєднується до кінця слів у чітко встановленому порядку.

Абетка турецької мови

З 1928 року відповідно до наказу Президента Туреччини Мустафи Кемалю Ататюрка турецьку мову було переведено з арабської абетки на латинську, якою послуговується турецька мова і нині.

У турецькій абетці 29 літер: 8 голосних та 21 приголосна.

Aa – [a] abone, alternatif, Afrika

Bb – [be] biatlon, bobin, boks, burun, balık

Cc – [дже] cip, cin, ceket

Çç – [че] Çeçen, çek, çikolata

Dd – [де] dekor, disk, durak

Ee – [e] enfeksiyon, eksper

Ff – [фе] filim, fizik, filolog

Gg – [ге] gen, galeri

Ğ – [м'яка г] ağız, boğaz
 Hh – [xe*] halat, helikopter
 Iı – [и] ılık, ıslak
 İi – [i] ideal, istatistik
 Jj – [же] Japon, Japonya, jelatin
 Kk – [ке] kaktüs, kulak, kakao
 Ll – [ле] lamba, lira
 Mm – [ме] maç, makarna, masaj
 Nn – [не] Nih, noter, numara
 Oo – [o] orkestra, olimpiyat
 Öö – [ö*] Özbek, Özbekistan, öpmek
 Pp – [пе] parafin, parola, penaltı
 Rr – [ре] radyo, reaktör, rejisör
 Ss – [се] saray, semaver
 Şş – [ше] şapka, şampanya, şef
 Tt – [те] tank, tekstil, tiraj
 Uu – [y] Ukrayna, Ukraynalı, Ukraynaca
 Üü – [ü*] üzüm, kuru üzüm, ütopya
 Vv – [ве] vazo, viski, villa
 Yy – [є] yat, yoğurt, Yemen
 Zz – [зе] zürafa, zikzak, zooloji

* Зірочка вказує, що даний звук не має відповідників в українській мові. Пояснення вимови зазначених звуків подаються нижче.

ОСНОВИ ФОНЕТИКИ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

Опис голосних звуків та фонетичні вправи на голосні звуки

У турецькій мові 8 голосних звуків: [a], [ı], [o], [u], [i], [ö], [ü], [e].

Голосні поділяються:

- за місцем утворення: на голосні переднього ряду ([i], [ö], [ü], [e]) та заднього ряду ([a], [ı], [o], [u]).
- за участю губ в артикуляції: на губні ([ö], [ü], [o], [u]) та негубні ([i], [e], [a], [ı]).
- за ступенем розкриття рота: на широкі ([a], [e], [o], [u]) та вузькі ([i], [ü], [ı], [u]).

[A], [O], [U]

Голосні звуки [a], [o], [u], вимовляється більш напружено ніж відповідні українські звуки і є більш відкритими та глибокими:

Вправа 1. Прочитайте виразно подані слова:

[a]: az, ak, ana, al, anne, baba, aday, oda, af, aferin, aygıt, ay, ayak, Avrupalı, avdet, avaz, ayı, ayıplamak, ayırtmak, avukat, sana, bana, kasa, aba, dal, sal, saman, sarı, kahve, kalan, araba, acaba, acar, abla, abartma, kabartma, abluka, abonmak;

[o]: odun, ot, otlamak, od, odak, ofis, onur, olgu, olay, olası, olumsuz, ortak, ortaç, ozan, oysa, oyun, okul, otlak, otoban;

[u]: su, kuru, un, uyuz, uyur, uyum, uzay, uzak, uzun, uzunca, uçuk, ufak, ucuz, uzman, uzuv, ukde, uyarı, ukala, uşak, uygun, uygur, uyuntu, uz, uslu, usta, us, umde, ulu, ulus, ulusal.

[И]

Голосний звук [и] за місцем свого творення знаходиться більш глибоко ніж українська літера и, чи навіть російський звук [и].

Вправа 2. Прочитайте виразно подані слова:

[ı]: ısı, ıslak, manası, dılı, baldır, sıcak, arı, arıları, ırlamak, ısırık, ıspanak, ıssız, ıskat, ıslahat, ıtır, ıvır, ışıklı, ısrar, ırak, ırk, ılık, ıtır, sırık, ısı, ısil, ıslak, sıkı, ıssız, ısırık, ışık, ışın, ışıl, ıtık, ıtma, ışkı.

[Ö] [Ü]

Голосні звуки [ö], [ü] відповідають цим же фонемам у німецькій та французькій мовах.

Вправа 3. Прочитайте виразно подані слова:

[ö]: öbek, öğrenim, ödemek, ödetmek, öfkeli, öğle, oç, öfkelemek, ödünç, öğle, öküz, öksürük, ölçmek, öğleyin, ölçü, öldürücü, ödenek, ölü, ölçü, ölgün, ölümlü, önder, öğretmen, önem, ödül, öfke.

[ü]: ürümek, ürperti, üs, üslenmek, ünite, ümmet, ümit, ülser, ülkücü, üst, üstelemek, üretici, ümitsizlik, üstünlük, üşüşmek, üzgünlük, üzücü, üzüm, üzüntülü, üzere, üstyapı, ülke, ürkek, üstün, ümit.

[İ]

Звук [i] вимовляється чітко, однозначність його вимови прослідковується при протиставленні зі звуком [ı]:

Вправа 4. Прочитайте виразно подані слова:

[i] – [ı]: dil – dıl, pil – pıl, sil – sıl, villa – vılla, ıssız – issız, ışıklı – işikli, irak – ırak, ırk – ırk, ıvır – ivir, ısrar – israr.